

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 30.

V Ljubljani, 27. malega srpana 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{2}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Peticija istrskega učiteljstva za izboljšanje njegovih razmer. — Naš denarni zavod. — Učiteljevo delovanje izven šole. — Pisarna. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Peticija istrskega učiteljstva za izboljšanje njegovih razmer.

Pri zborovanju „Slovenskega učiteljskega društva za koprski okraj“ poročal Ant. Urbančič.

Dne 25. aprila t. l. je sklenil odbor našega društva, naj bo na dnevnem redu današnjega občnega zbora „Peticija dežel-nemu zboru za izboljšanje razmer ljudskošolskega učiteljstva“ ter meni naročil, naj referiram o tem. Radovoljno sem sprejel to netežavno, a žalostno nalogo, ker sem prepričanja, da lahko dokažem žalostno resnico, da učiteljstvo v Istri ne more izhajati s plačo, določeno mu z deželnim zakonom z dne 9. oktobra 1901, št. 35. Vam je lahko dokazati to žalostno resnico, ker se sami dan za dnevom, mesec za mesecem prepričujete o tem. Treba je pa dokazati to žalostno resnico še drugim, ki so prepričanja, da smo bolje plačani nego učiteljstvo drugih dežel.

Kdor si ogleda natančneje naše dohodke, se prepriča, da ni nikjer učiteljstvo slabše, niti tako slabo plačano kakor v Istri. Da dokažem resničnost te svoje trditve, sem pregledal, kako priraščajo plače od 5 let do 5 let v Istri, Kranjski, Goriški, Štajerski in Dalmaciji. Posebno me je zanimalo primerjati naše plače s plačami štajerskih tovarišev, ker imamo v Istri pseudo-krajevni sistem, bolje bi ga bilo imenovati mestni sistem, a na Štajerskem imajo krajevni sistem. Štajerski krajevni sistem se razločuje od našega mestnega sistema po tem, da je na Štajerskem vse učiteljstvo, službujoče v istem kraju, tudi v istem plačilnem razredu; v Istri pa ni tako. Pri nas sta trdila referent in deželni zbor, da so v Istri take krajevne razmere, da ne more izhajati učiteljstvo v nekaterih krajih s plačo nižega razreda. Pri razvrstitvi so pa na to pozabili in v enem in istem kraju uvrstili po eno učiteljsko osebo v višji plačilni razred. Da ne iščem primera daleč, navajam Dolino. Tam je ena učiteljska oseba v I. plačilnem razredu, ima krajevno doklado, a drugi dve učiteljski osebi sta uvrščeni v III. plačilni razred. Če je resnična referentova in deželnega zbora trditve, mora biti vsak zdravomisleči prepričanja, da v Dolini ne moreta izhajati tudi drugi dve učiteljski osebi brez plače I. razreda in brez krajevne doklade.

Naš mestni sistem se razločuje od štajerskega tudi v tem, kako učiteljstvu priraščajo plače po službenih letih. Tu hočem

primerjati samo plače III. razreda v Istri s plačami III. razreda na Štajerskem. Pričetna plača v obeh deželah je 1000 K, a istrski ima po dovršenih 10 letih službe 1300 K, štajerski 1600 K,

„ „ „ „	20 „ „	1600 „ „	2200 „
„ „ „ „	30 „ „	1900 „ „	2800 „

Razvidno je, da je istrski učitelj III. razreda, ako je tako srečen, da odsluži vseh 40 let, upokojen s 1900 K, medtem ko je štajerski tovariš istega razreda upokojen z 2800 K. Istrski učitelj I. razreda doseže končno 2300 K pokojnine. K pokojnini 1900 K je obsojeno v Istri 50% učiteljev, a če vzamemo v poštev samo razmere slovenskega učiteljstva v koprskem okraju, bo upokojen eden v I. razredu, 9 v II. razredu in 27 v III. razredu ali v odstotkih: v I. razredu 2.7%, v II. razredu 24.32% in v III. 72.97%. Mimogrede naj opozorim, koliko slabše je za učiteljice, ki dobe le po 80%.

Skoraj nemogoče je primerjati dohodke istrskega učitelja z dohodki učitelja tistih dežel, kjer je osebni sistem, ker v istih prične učitelj službovati v najnižjem razredu, a preden doseže 40. službeno leto, je gotovo že v najvišjem plačilnem razredu. Jaz sem si izkušal to predstaviti s tem, da sem preračunal kolikor mogoče natančno vsoto, ki jo dobi učitelj za 40 letno službo. Dobil sem pa sledeče:

Istrski dobi 60.200 K, kranjski dobi 71.400 K in oženjenci še 25% draginjske doklade, štajerski dobi 79.000 K, dalmatinski dobi 96.000 K in goriški dobi 103.800 K.

To nam kaže, da dobi večina istrskega učiteljstva (v koprskem okraju skoraj $\frac{3}{4}$ slovenskega učiteljstva) po 11.200 K manj kakor kranjski tovariš, neupoštevaje, da ta dobi, ako je poročen, še 25% draginjsko doklado, seveda, če mu jo dovoli sv. Birokracij. Da ne računam še dalje, saj računamo vsak dan še preveč, rečem le, da je vsakemu razvidno, da s takimi dohodki nam ni mogoče izhajati, ali bolje rečeno, razvidno je, da se krši § 55. drž. zakona z dne 14. maja 1869, št. 63. Če se pritožujeta kranjski in štajerski tovariš, da ne moreta izhajati, kako naj izhaja istrski, ki dobi toliko manj? Zaradi tega sem prepričanja, da je nujna potreba, da istrsko učiteljstvo vloži peticijo deželnemu zboru za izboljšanje dohodkov in to peticijo naj ponavlja vsako leto, dokler deželni zbor ne ustreže želji učiteljstva. Vem, da bodo izgovori, da je dežela uboga, da ne vzmore tolikih stroškov, a ta izgovor je piškav. Ako je spoznala

dežela za vredno in potrebno, da je izboljšala dohodke dežel-nemu odboru in njegovim uradnikom v toliki meri, da potrosi, kakor mi je pravil neki deželni poslanec, več za te kakor za vse slovansko in italijansko ljudskošolsko učiteljstvo v deželi; ako ima dežela denar, s katerim izboljša dohodke občinskim tajnikom; ako ima denar, s katerim vzdržuje realni gimnazij, zakaj bi ga ravno za ljudskošolsko učiteljstvo ne imela? Če vzmore uboga Dalmacija, da plača svojemu učitelju za 40letno službovanje 96.500 K; če vzmore uboga Goriška, da potrosi za učiteljevo 40letno službovanje 103.800 K, zakaj bi mu ravno Istra ne mogla dati več kot 60.200 K. Nočem primerjati istrske draginje h kupnim cenam živil v drugih deželah in ravno tako nočem primerjati plače istrskega učitelja s plačami drugih deželnih in državnih uslužbencev, ker je bilo že mnogokrat dokazano, da je učitelj na najslabšem

Mogoče je kateri, ki mi poreče, da smo lansko leto sklenili pri „Zavezinem“ zborovanju, naj naprosi „Zaveza“ državni zbor za določitev § 55. drž. zakona z dne 14. maja 1869. Naš referent je rešil nalogo v največjo zadovoljnost, zakar mu izrekam zahvalo tudi jaz, a nam ni mogoče čakati, dokler ne izvrši državni zbor te določitve. Državni zbor ima dosti drugega dela, a glavni vzrok je, da v državnem zboru ni moža, ki bi se za to zavzel; tam ni moža, ki bi bil poizkusil, kako se preživlja družino, obstoječo iz 8 oseb, z letno plačo 1250 K. Da bi vlada predlagala določitev § 55, se nesmemo nadejati, ker je sv. Birokracij že davno pozabil nanj.

Tako mislim, sem dovolj dokazal, da je neobhodno potrebna peticija deželnemu zboru. Dovolite mi, naj navedem, kaj naj peticija obsega. — Deželni zakon ni nič drugega kot pogodba med delodajalcem in delavcem — učiteljem. Da se ni treba z vsakim posebe pogoditi, določi dežela v zakonu, pod kakšnimi dolžnostmi in pravicami sprejme učitelja, in učitelj, ki zaprosi za službo, je priznal, da je zadovoljen službo nastopiti pod istimi pogoji. Da ne nastanejo kasneje razpori med delodajalcem in delavcem, morajo biti ravno take pogodbe jako natančno določene. Zaradi tega je neobhodno potrebno, da povemo v peticiji natančno in določno, kaj zahteva učiteljstvo. Naš referent pri „Zavezinem“ zborovanju je povedal to, a ker se v nekaterih točkah popolnoma ne strinjam z njim in ker se mi nekatere točke ne zdijo dovolj natančno določene, zato se predrznem jih tu še enkrat pretresti.

1. Temeljna plača.

Referent pravi: I. razred naj odgovarja plači državnih uradnikov IX. razreda, II. razred X. razreda, a III. razred XI. razreda. 1200 K boji eksistenčni minimum. S tem se popolnoma ujemam tudi jaz, ker ni državnim uradnikom teh razredov potreba niti toliko izobrazbe kot učiteljstvu, saj njim ni potreba niti maturirati. Ko sem pregledoval 9., 10. in 11. uradniški razred, sem opazil, da imajo ti razredi vsak po tri razne plače, namreč:

9. razred 2600, 2400, 2200 K, 10. razred 2000, 1900, 1800 K in 11. razred 1600, 1400 in 1200 K. Zato sem prepričan, da se natančno določi v peticiji, kako naj učiteljstvo dobiva teh 9 raznih plač. Jaz sem jih po svojem mnenju razvrstil tako:

Učiteljstvo brez sposobnostne izkušnje 1200 K. Usposobljeno učiteljstvo 1. pet let po 1400 K, 2. pet let po 1600 K, 3. pet let po 1800 K, 4. pet let po 2000 K, 5. pet let po 2200 K, 6. pet let po 2400 K, 7. pet let po 2600 K.

Žensko učiteljsko osebje se plačuje enako moškemu. S tem bi bil odpravljen škodljivi in moreči mestni

sistem, odpravljeni bi bili določeni %, do katerih ni slovansko učiteljstvo v Istri nikdar prišlo, a odpravljeno bi bilo tudi vsako prilizovanje in klečeplaztvo ter odpravljeno bi bilo brezpotrebno in mučno seljenje, ker vsak bi vedel, da, četudi ostane na mestu, se mu bo plača enako izboljšala, kar bi bilo gotovo šolstvu in vzgoji v korist.

2. Petletnice.

Glede petletnic se bližajo vse druge dežele načelu in želji učiteljstva, naj se odmeri vsaka teh z 200 K. Tega mnenja sem tudi jaz. Da bi se nam ne očitalo, da lahko lenarimo, ker se nam plača izboljša vsakih 5 let brez ozira na uspeh, naj ostane pogoj, da dobi petletnico le oni, ki se je potrudil, da je imel zadostni uspeh v šoli, vendar pa se sme petletnica le za tliko časa pridržati, kolikor časa ni bilo uspeha v šoli. Tudi naj se določi, da sodba o uspehu ne odvisi samo od okrajnega nadzornika. V takem slučaju naj bi se prepričal tudi deželni nadzornik, ali je poročilo okr. nadzornika objektivno, ali je mogoče le njegova šikanija. Zaradi tega naj je kvalifikacija za učitelja vselej očita, da ve že sam, pri čem je in da lahko navede mogoče zapreke, ki jih je vselej upoštevati, ako so opravičene.

3. Pokojnina.

Marsikdo bi mislil, da o pokojnini ni treba peticije, ker ni dolgo časa, kar je deželni zbor potrdil načrt zakona o pokojnini. Ta načrt pa ni postal zakon, ker ni dobil najvišjega potrdila, zato je v veljavi še vedno stari zakon, a načrtu je treba popravila. Kakšno naj bo popravilo? Jaz sem še vedno istega mnenja, kakor sem bil pri sestavi „Spomenice“, katere koncept ima društveni odbor. Peticija naj obsega tudi to.

4. Službena doba.

V prej navedenem načrtu se je skrajšala službena doba na 35 let, a med te ni se štelo 2 leti pred sposobnostno izkušnjo in tudi ne onih let, ki jih je mogoče marsikdo odslužil pri vojaki. Ni nih ni drugih se učitelj ne more izogniti po obstoječih državnih zakonih, zato bi bilo pravično, ako bi se vštelo med onih 35 let tudi 2 leti pred sposobnostno izkušnjo in čas, ki ga je kdo odslužil pri vojaki. Kdor bi odlašal z izkušnjo, ta bi bil sam na škodi, ker ne šteje bi se mu več kot dve leti pred njo. Tako bi prišli do tega, da bi moral služiti po sposobnostni izkušnji oni, ki ni služil pri vojaki, 33 let, a oni, ki je odslužil pri vojaki 3 leta prezentne službe, 30 let, kar bi ne bilo še nič manj kakor služi učiteljstvo srednjih šol.

5. Opravilna doklada.

Opravilna doklada se daje le učiteljem voditeljem. Vodstvo šole prinaša toliko skrbi in dela, da je sedanja opravilnina res neprimerna. Zato sem prepričan, da bi se imela odmeriti opravilnina za enorazrednico vsaj 200 K, za dvorazrednico vsaj 300 K, za trirazrednico vsaj 400 K, za štirirazrednico vsaj 500 K, za pet- in večrazrednico vsaj 600 K.

Pri tem je vpoštevati, da je voditelj odgovoren za ves red na šoli, a poleg tega mora opravljati dela, ki bi jih morala opravljati ali krajni ali okrajni šolski svet, n. pr. nadzor učil in oprave, šolskega poslopja i. t. d. Zato bi morali skrbeti prej navedena oblastva, a vsako ve, ako učitelj ne bo skrbel, mu pade tudi streha poslopja na glavo.

6. Plače učiteljic.

Že prej sem rekel, naj so plače učiteljic enake plačam učiteljev. Tu mi je navesti samo razloge.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca rženega cveta 1906 **K 151.440.07.**

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Učiteljevo delovanje izven šole.

Pri zborovanju „Ljubljanskega učiteljskega društva“ poročal Karel Wider.

Resnične in pomembne so besede, ki jih je izgovoril pred nedavnim časom eden izmed naših najuglednejših starejših tovarišev, namreč besede: mi smo narod. Da, učitelji smo narod! Na nas sloni slovenski narod, njega moč in bodočnost; v nas in naše delovanje opira svoje oči, od nas in od naše svobodne šole pričakuje rešitve iz svojega obupnega stanja, pričakuje podpore v vedno težjem boju za obstanek. Pač ima naš narod mnogo prijateljev in svetovalcev; a ti prijatelji so njegovi slabi prijatelji in ti svetovalci so njegovi hinavski svetovalci. Oni ne žele narodove sreče temveč iščejo le svojo osebno korist. Bolj ko so nevedne narodove mase, tem lažje jih oklepajo v svoje strankarske sponse in izkoriščajo v svoje zasebne namene. Zato so ti narodovi prijatelji in svetovalci naši najhujši sovražniki. Oni nočejo videti našega tihega delovanja med štirimi šolskimi stenami in nam nočejo primerno nagraditi našega dela. Gospoda, ki nam tako skopo reže vsakdanji kruh, nas smatra kot manj vredno pleme, kot stan, ki se bi morda dobro dal izrabiti v njih strankarske namene, potem pa se vrže y kot med staro šaro, koja naj lepo tiho ždi in molči in čaka, da ga zopet obsije medlo solnce njihove milosti. Še pred nekoliko desetletji je bil učitelj nič, še manj kot navadni podružnični mežnar in še danes v mnogih krajih ni dosti bolje. O našem mizernem gmotnem stanju nočem tu govoriti saj je to, žal, med nami še preveč znano. Reči pa moram da je bil takemu gmotnemu stanju učitelj sam kriv. Kriv je bil zaradi tega, ker se je ta ponižni človek skrival med stene svojega torišča, kjer je sicer vztrajno, marljivo in uspešno deloval na pedagoškem in didaktičkem polju, a deloval tako tiho in ponižno, da njegov glas ni segel skozi okna in duri borne šolske „palače,“ temveč se izgubljal v zatohli in tesni šolski sobi in tam tudi ostal.

A časi so se izpremenili in mi tudi. Ta ponižni ljudski učitelj se je zbudil iz svoje letargije, dvignil je glavo in stopil med svet. In čudil se je ta svet, da je prišel medenj tudi učitelj. Saj je dosedaj komaj vedel, da živi ta pohlevna učiteljska duša; strmeli so ljudje, ko so začeli prve tihe in boječe korake tega skoraj neznanega jim človeka, čudili se, ko jim je povedal ta človek, da je on tudi človek. Hotel je imeti svojih pravic, hotel je imeti malo večji kos kruha kot dosedaj, hotel se je rešiti spon, ki so mu vezale roke, hotel se je otresti prahu starodavnosti in pozabnosti. Stopal je med svet vedno pogumnejše, govoril vedno glasneje. In ljudje so se mu smejali in ga prezirali. A slovenski ljudski učitelj je dvignil glavo in hodil dalje po začrtanem potu, ne glede na levo in desno. Stopal ni več posamezen, tovariš se je pridružil tovarišu, rama se je

naslanjala k rami, roka je iskala roke, oko je zrlo v oko in tam iskalo izpodbude in poguma, in svet se ni več smejal, strmel je in se jel bati — učiteljske organizacije.

Učitelj je prestopil prag šolske sobe, pričel je delovati izven šole!

Različne so misli in odmikajo se pojmi o učiteljevem delovanju izven šole, mnogim ni jasen njega pomen in namen, raznim ni jasna pot, ki jo naj hodi to učiteljevo delovanje.

Razne so strani učiteljevega delovanja izven šole, interesirani so na tem delovanju razni faktorji: učiteljstvo samo, šola in narod. Zato bi delil učiteljevo delovanje izven šole v tri dele, namreč: delovanje za korist učiteljskega stanu, delovanje za zboljšanje šolstva in delovanje za narodovo probujo in izobrazbo. Res, da bi morali biti naši najidealnejši smotri delo za šolo in po nji narod. A položimo tu mirno in brez vsakega sramu te naše tolikrat opevane ideale v stran, pustimo nekaj časa šolo tako, kakor je in kakršno so nam napravile nad nam stoječe oblasti, pustimo narod tam, kjer je, kamor so ga privedli oblastni njegovi voditelji in pogledjmo sami nase. Tu nas čaka delo, ogromno delo. Naš stan še ni prišel do tistega ugleda, ki bi ga moral imeti, njegovo delo v šoli še davno ni tako plačano kakor zasluži. In dokler ne pridemo do tega, toliko časa mora biti naša edina skrb in briga naše lastno dete, to je naša stanovska organizacija. V tej točki se naj koncentrujejo vse naše moči, tu se združimo vsi oni, ki nam je mar lastna korist in korist naših naslednikov. „Združimo se!“ bodi naš bojni klic, temu klicu slediti bodi naša sveta dolžnost, stopati pod visoko vihrajočo zastavo sloge in edinstva bodi nam čast in ponos!

Mnogo je že storilo slovensko učiteljstvo na polju organizacije. Združeni smo v razna društva, zedinjeni v „Zavezo,“ imamo konvikt, vdovsko društvo, samopomoč, hranilnico in tudi lastno tiskarno. To je mnogo za tako ubožen stan kakor smo mi. A delo še ni končano, treba je iti še dalje po tej poti, marsikatero delo je šele v povojih, treba še vztrajnega napora, da se približamo smotru. Zato naj bo sveta dolžnost vsakega učitelja in tudi vsake učiteljice, da stopi v naš krog in posveti vse svoje moči naši organizaciji. In te moči niso majhne! Kolika sila še počiva v naših vrstah, koliko neizrabljene moči se izgublja brez haska! Žal, da se nam še vedno odtegujeta marsikateri tovariš in tovarišica, da stojita brezbrizno ob strani, ko se drugi pehajo za naš ugled in naš dobrobit.

Največ dela na polju naše organizacije pa čaka učiteljstvo v Ljubljani kot središče vsemu duševnemu gibanju našega naroda. Tu bi ne smelo biti niti enega tovariša, oziroma tovarišice, ki bi ne stala v naših vrstah. A preštejmo te naše vrste! Koliko nas je in koliko nas bi moralo biti! Vse osebne mržnje bi morale odstopiti, in če nas tudi morda ločijo tuintam nazori, v enem bi morali biti vsi edini: v delu za naš blagor. Združeni v močne čete bi imponirali svetu, čutiti bi začeli našo moč in prej ali slej bi prišel čas, ko nam ne bi bilo treba več prositi za več kruha in bi imeli našemu delu dostojno plačilo. Vsakega posameznega učitelja in vsake učiteljice dolžnost je, da pristopi k svojemu okrajnemu učiteljskemu društvu. Tuintam se slišijo glasovi: Čemu bom član učiteljskega društva, saj nimam nič od tega. Tak tovariš ne pozna naše organizacije! Vprašal bi ga, kaj in kje pa bi bilo učiteljstvo brez organizacije? Kdo nam je pridobil to malo, kar imamo? Ne posameznik, ampak naša skupnost, naš skupni nastop, naša organizacija. Da, užival bi rad marsikdo, a delal — no, za to jih pa ni mnogo.

(Dalje.)

1. Razlog je ta, ker se zahteva od učiteljice enaka izobrazba kakor od učiteljev, enako morajo one obiskovati 4 leta izobraževališče kakor učitelji in ako podaljša država učno dobo na moških učiteljskih, jo bo podaljšala tudi na ženskih.

2. § 4. dež. zakona z dne 3. novembra 1874, št. 30, določuje, da se smejo porabiti učiteljice na deških ali mešanih šolah le v prvih treh letnikih. Ravno tu pa je treba učiteljstvu krepko delati, tu je potreba največjega navora. Če je treba učiteljici opravljati najbolj naporno službo, zakaj bi morala imeti potem le 80% plače?

3. Proti določilu ravnokar navedenega § se nastavlja učiteljice tudi na šolah, kjer morajo poučevati 4., 5. in 6. letnike, in zakaj to? — K temu ni drugega povoda kakor ta, da si dežela prihrani 20% plače. To se ne more drugače označiti kakor s pravo židovsko barantijo, ki je ni mogoče drugače zabraniti kakor ravno s tem, da se izenači plača učiteljice z učiteljevo plačo.

Nasprotniki navajajo, da so učiteljice bolj varčne, a to ni noben razlog. Zakaj bi moral biti ravno varnejši slabše plačan? Če bi to veljalo, bi se moralo odmerjati plače zapravljevcem po merilu zapravljevosti.

Drugi zagovarjajo učiteljičino manjšo plačo z izgovorom, da učiteljica nima družine. Tudi ta izgovor je piškav, ker ako nima učiteljica družine, nima tudi onih udobnosti, ki jih daje družina. Pomislimo le v slučaju bolezni. Uboga učiteljica je navezana na tuje ljudi, ki radi postrežejo le za dobro plačilo. Učiteljica je vselej toliko obložena s šolskim delom, da ji ni mogoče skrbeti za hrano in dr.; vse to mora prepustiti tujim ljudem, in koliko to stane, je znano onemu, ki je kdaj izkušal.

7. Stanarina.

Prepričanja sem, da bi mi ne bilo treba govoriti o stanarini, ako bi bile občine skrbne in vnete za šolo. Mnenja sem namreč, da bi ne bilo nobeni občini nemogoče si priskrbeti v času od 1870 l. (t. j. v 36 letih) šolskega poslopja. Občina, ki ga nima, kaže le svojo nemarnost in zato je vredna, da se jo kaznuje, in sicer s tem, da se učiteljstvu določi najmanjšo stanarino 300 K. Po vaseh ob železnicah, po krajih, kamor zahajajo letoviščarji, in po mestih je zvišati stanarino za toliko, da se ve, da si učitelj dobi za stanarino ob največji draginji primerno stanovanje, ne da bi moral dokladati iz plače. Kakšno bodi stanovanje v naravi? Dosedanji zakon določuje, naj bo primerno. To je tako splošno in nedoločno povedano, da ni nič. Kdo naj pa razsodi, katero stanovanje je primerno? Mogoče krajni šolski svet? To se mi ravno tako zdi, kakor če bi kdo zahteval od slepeca, naj mu pove, kakšne so mavrične barve, ali od glušca, naj ubere muzikalni instrument. Deželni šolski svet je sicer obljubil, da bo za vsak slučaj posebej določil, katero stanovanje je primerno, a ostalo je le pri obljubi. Tudi določilo, da ima obstati stanovanje iz treh sob s postranskimi prostori je nenatančno. V zakonu je natančno povedati, koliko sob, kateri postranski prostori, kako velike naj so sobe in prostori itd., da ne bo potem zavijanja.

V Istri je velika rubrika voda; zakaj to je zvezano z občutnimi stroški, ako mora učitelj pošiljati ob suši po vodo v bližnjo vas, n. pr. iz Boršta v Boljunc. Kaj pomaga učitelju, če se glasi 2. toč. § 16. dež. zakona z dne 30. marca 1870, št. 20: „Vsako šolsko poslopje naj ima pokrito telovadnico in naj je preskrbljeno s potrebno pitno vodo?“ Kaj pomaga učitelju, če § 16. min. naredbe z dne 9. junija 1873, št. 4816, naročuje ravno isto in popisuje še bolj podrobno, kako naj bo voda napeljana? Ta dva §§ nista še nikdar dobila veljave, in

kdor mi ne veruje, naj pogleda obstoječa šolska poslopja v Istri. Tudi ta dva §§ je potreba v peticiji oživetiti in nemški „soll“ zamenjati s slovenskim „mora“.

Pregledovaje naše deželne zakone, sem spoznal, da je v njih nekaj dobrega, a je pozabljeno, zato mrtvo, nekaj zastarelega, ki ni več za sedanjo dobo, a nekaj je pa naravnost zmedenega in zmešanega tako, da je dvoumno, da ne vemo, pri čem smo.

Ravno prej sem pokazal §, ki je pozabljen in mrtev.

Zastarel je n. pr. ves naš disciplinarni zakon. Država dá pravico cestnemu roparju, da se sme zagovarjati, dá mu še brezplačnega pravnega zagovornika, preden ga sodi, a kako je učitelju, ako je prišel do tega, da ima biti disciplinarno sojen? Navadno se ga pokliče na podlagi § 49. dež. zakona z dne 30. marca 1870, št. 19. ne pokaže se mu obtožbe, pač pa se mu stavi nekaj vprašanj, katera mora pri priči odgovoriti, in od tega je odvisna vsa njegova daljna eksistenca; mnogokrat pa šolske oblasti tudi to opuste in izdajo kar kaznovalni dekret. Temu se jaz nikakor ne čudim, ker l. 1870. ni mogel še noben vedeti, da bodo šolske oblasti tako goreče ravno v kaznovanju učiteljstva, vsak je bil mnenja, da bodo učiteljstvo še branile. Praksa 36 let je pokazala ravno nasprotno.

Zmedenega je tudi mnogo, ker se je zakon že večkrat popravil v nekaterih paragrafi, ki so se pa popravili tako, da nasprotujejo še obstoječim. Za primer navedem samo to: § 18. dež. zakona z dne 9. oktobra 1901, št. 35, določuje, da ima učiteljstvo, opremljeno z izpričevalom sposobnosti, pravico do pokojnine, a proti temu določuje § 1. še ne sankcioniranega načrta, da ima pravico do pokojnine samo definitivno učiteljstvo. Naj se vzakoni ta načrt, kakšna zmeda je tu? Učiteljstvo lahko zahteva pokojnino na podlagi prej navedenega § zakona z dne 9. oktobra 1901., ker ta § ni razveljavljen, a šolske oblasti mu bodo to odrekale zaradi mogoče vzakonjenega načrta. Prišlo bo do tožbe na upravno sodišče, a kako naj sodi to, ko ima po enem zakonu prav učiteljstvo, a po drugem šolska oblast.

Ta razmišljanja so me privedla do prepričanja, da je neobhodno potreba, da se pregledajo vsi deželni zakoni, ki določujejo učiteljske pravice in dolžnosti ter na podlagi tega sestavi enojen in kolikor mogoče natančno določen načrt zakona, ki naj se predloži deželnemu zboru s peticijo. To je pa delo, katero je skoraj nemogoče izvršiti enemu samemu, zato predlagam:

1. Naj občni zbor že danes izvoli posebno enketo, obstoječo iz 3 do 5 članov, katere naloga bodi, da v kolikor možno kratkem času pregleda zakone in sestavi enojen načrt. S tem provzročene jim stroške naj se jim povrne iz društvene blagajnice, ali ako ta ne vzmore tega, naj se pobira poseben sklad med učiteljstvom v ta namen.

2. Odbor naj v ta namen pozove vsa učiteljska društva v deželi, in sicer naj so slovanske ali italijanske narodnosti, da sodelujejo po svojih enketah pri pregledu zakona in sestavi enojnega načrta.

3. Vsak ud učiteljskih društev je dolžan enketam podati pojasnila v tej zadevi, ako bi slučajno pri njem prosile za to.

4. Po mojem mnenju bi enquete lahko dovršile svoje delo do konca avgusta in v septembru naj bi se sešli po en poslanec vseh društvenih enket ki jih izvolijo enquete same izmed sebe. Ti naj bi skupno pregledali vse elaborate in sestavili iz teh načrt zakona, katerega se vroči predsedstvom društev, ki ga imajo predložiti s peticijo deželnemu zboru, a en prepis načrta naj se odpošlje predsedniku deželnega šol. sveta. To naj se ponavlja vsako leto, dokler deželni zbor ne ustreže želji učiteljstva.

5. Vsa društva skupno naj poskrbijo, da dobi vsak deželni poslanec po en prepis načrta.